

Samostatný systémový knihovník / samostatná systémová knihovnice (kód: 72-019-R)

Autorizující orgán:	Ministerstvo kultury
Skupina oborů:	Publicistika, knihovnictví a informatika (kód: 72)
Týká se povolání:	Samostatný knihovník
Kvalifikační úroveň NSK - EQF:	6

Odborná způsobilost

Název	Úroveň
Odborná komunikace v knihovnách	6
Orientace v systému českých knihoven, jejich knihovních fondech a službách	6
Orientace ve specializovaných elektronických informačních zdrojích	6
Poskytování služeb, včetně meziknihovních a dodávacích služeb v knihovnách	4
Příprava a zajištění vzdělávacích aktivit pro pracovníky knihoven	6
Správa automatizovaného knihovního systému	6
Zpracovávání jmenného a věcného katalogizačního záznamu dle platných knihovnických standardů	6
Zpracování koncepcí, plánů a programů v oblasti knihovnictví a informačních služeb a systémů	6

Platnost standardu

Standard je platný od: 20.05.2025

Organizační a metodické pokyny

Pokyny k realizaci zkoušky

1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce

Uchazečem o zkoušku může být každá fyzická osoba starší 18 let, která získala alespoň základy vzdělání, nebo účastník rekvalifikace podle zákona č. 435/2004 Sb., zákon o zaměstnanosti.

Zdravotní způsobilost není vyžadována.

Autorizovaná osoba zároveň s odesláním pozvánky ke zkoušce písemnou formou sdělí, kde a jakým způsobem se uchazeč může informovat o svých povinnostech a průběhu zkoušky a které doklady/dokumenty musí uchazeč předložit bezprostředně před započítáním zkoušky.

2. Průběh zkoušky

Před zahájením zkoušky uchazeč předloží zkoušejícímu průkaz totožnosti a případně další dokumenty opravňující k připuštění ke zkoušce uvedené v části 1. Vstupní předpoklady pro účast na zkoušce.

Bezprostředně před zahájením zkoušky autorizovaná osoba seznámí uchazeče s pracovištěm, s organizací zkoušky, s jeho právy a povinnostmi v rámci zkoušky podle zákona č. 179/2006 Sb., a s požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) a požární ochrany (PO), o čemž autorizovaná osoba vyhotoví a uchazeč podepíše písemný záznam.

Zkoušející uzná, a tedy nemusí ověřovat, ty odborné způsobilosti, které byly již dříve u uchazeče ověřeny v rámci zkoušky z jiné profesní kvalifikace (nutno doložit osvědčením o získání profesní kvalifikace), a které jsou shodné svým rozsahem i obsahem. Rozsah a obsah odborné způsobilosti určují její jednotlivá kritéria a pokyny k provedení zkoušky popsané v hodnoticím standardu. Zkoušející tyto odborné způsobilosti neuzná jako již ověřené, pokud by tím nebylo zajištěno řádné ověření ostatních požadavků stanovených tímto hodnoticím standardem (například při nutnosti dodržení technologických postupů a časové souslednosti různých činností).

Zkouška se koná v českém jazyce.

Zkouška je veřejná. Praktická část zkoušky a praktická zkouška není veřejná v případech, kdy to je nutné z hygienických důvodů nebo z důvodu ochrany zdraví a bezpečnosti práce.

Kritéria jsou ověřována praktickým předvedením, ústním ověřením a kombinací praktického předvedení a ústního ověření. Pro praktické předvedení je nutné, aby měl uchazeč k dispozici počítač zapojený v síti internet a dostupný textový editor. Dovednost práce s počítačem a orientace v síti internetu je jednou z prověřovaných odborných způsobilostí.

Během zkoušky je prověřována i znalost odborné terminologie. Terminologie používaná při zadávání úkolů i jejich hodnocení musí být v souladu s aktuální terminologií tak, jak ji uvádí Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) vytvářená Národní knihovnou ČR. V oblasti knihovnických a informačních služeb a provozu je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální znění platných legislativních norem, zejména:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník,
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník,
- zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon),
- zákon č. 110/2019 Sb., o zpracování osobních údajů,
- zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon) včetně věcně příslušných vyhlášek v platném znění,
- zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, ve znění pozdějších předpisů,
- zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V oblasti katalogizace je nutné, aby konkrétní zadání i hodnocení respektovalo aktuální katalogizační standardy, které určuje Národní knihovna ČR. Jedná se o pravidla RDA (Resource Description and Access – česky Popis a zpřístupnění zdrojů, dále jen RDA), včetně platných národních interpretací a formát MARC21 (Machine Readable Cataloging, česky „Strojově čitelná katalogizace“, dále jen MARC21). Informace o standardech a interpretacích jsou k dispozici na webových stránkách Národní knihovny ČR v sekci Katalogizační politika.

Autorizovaná osoba je povinna 4 týdny před termínem zkoušky na svých webových stránkách zveřejnit aktuální citace manuálů a v den zkoušky sdělí uchazeči informace o pravidlech práce s manuály při zkoušce. Během zkoušky má uchazeč tyto manuály (aktuální verzi) k dispozici. Uchazeč nemá právo přinést si ke zkoušce tyto manuály vlastní.

Veškeré podklady využitelné pro ověření konkrétní odborné způsobilosti (dokumenty, kopie titulních listů a článků, bibliografické záznamy apod.) má zkoušený k dispozici během přípravy na zkoušku. Sestavy těchto podkladů ke každé odborné způsobilosti jsou zároveň součástí níže uvedených pokynů pro autorizovanou osobu. Jednotlivé dokumenty je možné využít opakovaně v různých okruzích otázek. Uchazeč není předem informován o tom, které konkrétní dokumenty budou vybrány.

Všechna kritéria, která jsou ověřována formou praktického předvedení, simulují reálnou činnost v práci knihovníka.

1. Odborná komunikace v knihovnách

Pro ověření odborné způsobilosti připraví autorizovaná osoba pro ověření kritérií a) a c) 20 modelových situací, které mohou nastat při přímé a písemné interní a externí interakci v běžném životě v knihovně. Pro ověření zadá modelovou situaci pro praktické předvedení komunikačních dovedností uchazeče, při předvádění ukázky může v roli figuranta vystupovat člen zkušební komise. Doba předvedení ukázky rozhovoru je v rozsahu 3-5 minut. Další modelovou situaci zadá pro praktické předvedení ve formě elektronické komunikace. Doba předvedení elektronické komunikace je v rozsahu 3-5 minut.

2. Orientace v systému českých knihoven, jejich knihovních fondech a službách

Odborná způsobilost ověřuje primárně orientaci v českém prostředí, přesto u ověření kritéria c) a d) se přihlíží k mezinárodnímu kontextu knihovnické odbornosti a sdílení zahraničních trendů a zkušeností. Dále bez speciálních pokynů.

3. Orientace ve specializovaných elektronických informačních zdrojích

Pro ověření odborné způsobilosti, kritéria a) a b), připraví autorizovaná osoba seznam webových adres portálů z prostředí veřejného internetu a národních elektronických informačních zdrojů, které mohou být předmětem ověření. Z tohoto seznamu budou pro účely ověření vybrány pro kritérium a) jeden zdroj a pro kritérium b) tři zdroje. Pro ověření kritéria c) vyhledává uchazeč ve fondech zahraničních knihoven. Autorizovaná osoba připraví seznam 50 dokumentů, u nichž uvede klíčové údaje: jméno autora, název knihy, část názvu knihy, ISBN (International Standard Book Number, mezinárodní číslo knihy). Při ověřování kritéria je nutné zadat dva různé typy klíčových údajů směřujících ke dvěma různým monografiím. Výběr příkladů se musí pohybovat v rámci aktuální knižní produkce vydané nejdéle 20 let zpětně, pro účely zkoušky budou vybrány 3 dokumenty.

4. Poskytování služeb, včetně meziknihovních a dodávacích služeb v knihovnách

Bez speciálních pokynů.

5. Příprava a zajištění vzdělávacích aktivit pro pracovníky knihoven

Pro ověření odborné způsobilosti připraví autorizovaná osoba pro splnění kritéria a) až c) seznam 10 charakteristik vzdělávacích aktivit z oboru knihovnictví, které zveřejní nejpozději 21 dnů před stanovenou zkouškou na svých webových stránkách. Z uvedených charakteristik bude uchazeči pro ověření kritéria a) až c) vybrána jedna charakteristika. Uchazeč určí skupinu/skupiny vhodných účastníků (skupinu či skupiny typových pozic), uvede její vhodnou formu a metody i možný rámcový scénář realizace. Pro splnění kritérií poskytne autorizovaná osoba uchazeči čas na přípravu v rozsahu 15-20 minut.

6. Správa automatizovaného knihovního systému

Pro ověření odborné způsobilosti v kritériu c) připraví autorizovaná osoba 10 servisních smluv na provoz knihovnického automatizovaného systému připravených pro uzavření mezi dodavatelem služeb a veřejnou knihovnou. Tyto smlouvy nesmí obsahovat žádné údaje, které by identifikovaly smluvní strany nebo reálné smluvní podmínky. Každá smlouva bude obsahovat pět věcných nebo logických chyb. Formální chyby ve smlouvě nesmí mít právní charakter, např. špatné číslo právního předpisu. Uchazeč posoudí zejména věcné plnění smlouvy (servisní lhůty, servisní závazky dodavatele, podmínky aktualizací, školení, spolupráce při havarijních situacích atd.). Pro ověření znalostí dostane uchazeč jednu z těchto smluv. Pro ověření kritéria d) připraví autorizovaná osoba seznam činností v knihovně o minimálně 20 položkách a seznam pracovních pozic/specializací typických pro knihovnu s krajskou působností o minimálně 10 položkách. Seznamy jsou shodné pro všechny uchazeče.

Pro ověření kritéria e) připraví autorizovaná osoba seznam 50 datových údajů, které tvoří databáze automatizovaného knihovnického systému, z nichž pro zkoušku vybere 6. Jedná se o jednotlivé části jmenného a věcného záznamu,

jednotlivé části autoritního záznamu, jednotlivé části záznamu jednotky, včetně údajů o úbytcích, jednotlivé části záznamu dodavatele v akvizčním modulu, jednotlivé části záznamu o uživatelích, jednotlivé části záznamu o revizi dokumentu atd.

Ověření kritéria g) bude zaměřeno na popis procesů, které umožňují import dat do vlastního katalogu nebo export dat z vlastního katalogu do souborného katalogu nebo pro další kooperativní projekty, např. v oblasti digitalizace.

7. Zpracovávání jmenného a věcného katalogizačního záznamu podle platných knihovnických standardů

Pro ověření kritéria a) připraví autorizovaná osoba 30 bibliografických záznamů dokumentů v českém a cizím jazyce, vydaných maximálně 5 let před datem konání zkoušky. Záznamy budou ve formátu MARC21. Pro ověření jsou vybírány záznamy monografií vydávané oficiálními nakladatelstvími, nikoli účelové publikace nebo sborníky z konferencí. V každém záznamu bude 5 hrubých chyb. Tyto chyby mohou být např. v chybném číselném označení polí, označení kódů podpolí, chybějících indikátorech, v rozporech mezi polem 245 a poli 1XX a 7XX – uvedení původců bez vazby na autoritní pole, chybějících povinných polí. Pro ověření má uchazeč k dispozici aktuální platný manuál vydaný Národní knihovnou ČR pro katalogizaci na úrovni minimálního bibliografického záznamu ve vytištěné verzi. Pro ověření vybere zkušební komise ze sady jeden záznam. Uchazeč provede písemnou kontrolu záznamu a písemně vyznačí a opraví chyby v záznamu. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.

Pro ověření kritéria b) – uchazeč v záznamu, na němž bylo ověřováno kritérium a) vysvětlí význam selekčních polí.

Pro ověření kritéria c) připraví autorizovaná osoba 30 bibliografických záznamů českých děl, kde nebudou doplněny žádné indikátory. Ke každému z těchto bibliografických záznamů bez indikátorů bude mít uchazeč k dispozici i zdrojový dokument (např. monografie, ročník časopisu, sborník z konference). Pro zkoušku bude vybráno 1 dílo.

Pro ověření kritéria e) připraví autorizovaná osoba 20 děl naučné literatury a 10 děl beletrie, s autorstvím maximálně tří fyzických osob u jednotlivých děl. Musí se vždy jednat o díla vydaná maximálně pět let před datem konání zkoušky oficiálním nakladatelstvím. Je možné užít i překladovou literaturu. Pro ověření budou každému uchazeči předloženy tři titulní listy naučné literatury a dva titulní listy beletrie. Uchazeč provede ověření autoritní formy jména autora, a to za užití webového katalogu Národní knihovny ČR, včetně Databáze národních autorit. Zapiše záhlaví autoritní podoby jména. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.

Pro ověření kritéria f) připraví autorizovaná osoba kolekci 10 děl v českém jazyce s korporativním autorstvím. Vždy se musí jednat o původní české dílo, jehož autory jsou maximálně dvě korporace (nebo akce). Pro ověření budou každému uchazeči předloženy tři titulní listy naučné literatury. Uchazeč provede ověření autoritní formy jména korporace, a to za užití webového katalogu Národní knihovny ČR, včetně Databáze národních autorit. Zapiše záhlaví autoritní podoby jména korporace. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.

Pro ověření kritéria i) připraví autorizovaná osoba 20 bibliografických záznamů české naučné literatury. Musí se vždy jednat o díla vydaná maximálně pět let před datem konání zkoušky, a to oficiálními nakladatelstvími. Záznamy budou obsahovat 3 znaky MDT (Mezinárodní desetinné třídění, dále jen MDT), z nichž některé budou chybné. Uchazeč provede ověření všech znaků MDT v Databázi národních autorit, označí chybný znak nebo znaky a navrhne jejich opravu. Po skončení této části zkoušky ústně vysvětlí.

8. Zpracování koncepcí, plánů a programů v oblasti knihovnictví a informačních služeb a systémů

Pro ověření odborné způsobilosti připraví autorizovaná osoba 10 témat z oblasti knihovnických a informačních služeb pro ověření kritéria písmeno b), která zveřejní na svých webových stránkách nejpozději 21 dnů před stanovenou zkouškou, z nichž 1 zadá uchazeči v den zkoušky. Pro splnění kritéria poskytne uchazeči čas na přípravu v rozsahu 15-20 minut, a to podle povahy konkrétního zadání, buď osnovy, nebo bodového realizačního plánu.

Autorizovaná osoba, resp. autorizovaný zástupce autorizované osoby je oprávněný předčasně ukončit zkoušku, pokud vyhodnotí, že v důsledku činnosti uchazeče bezprostředně došlo k ohrožení nebo bezprostředně hrozí nebezpečí ohrožení zdraví, života a majetku či životního prostředí. Zdůvodnění předčasného ukončení zkoušky uvede autorizovaná osoba do záznamu o průběhu a výsledku zkoušky. Uchazeč může ukončit zkoušku kdykoliv v jejím průběhu, a to na vlastní žádost.

Autoři standardu

Autoři kvalifikačního standardu

Kvalifikační standard profesní kvalifikace připravil Národní pedagogický institut ČR ve spolupráci s Národní radou pro kvalifikace, Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR, Ministerstvem *kultury* a odborníky z praxe z těchto subjektů:

- Národní knihovna ČR
- Asociace knihoven vysokých škol ČR
- Sdružení knihoven ČR
- Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR
- Jihočeská vědecká knihovna České Budějovice
- Katedra informačních studií a knihovnictví, Masarykova univerzita v Brně
- Knihovna Jiřího Mahena Brno
- Knihovna Kroměřížska
- Knihovna Západočeské univerzity v Plzni
- Krajská knihovna Pardubice
- Městská knihovna Kutná Hora
- Městská knihovna v Praze
- Moravská zemská knihovna Brno
- Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové

Kvalifikační standard profesní kvalifikace schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR.